

LÕIKUSTÄNUPÜHA AD 2024

5Ms 26:1–11 (Hb 13:15–16 või Fl 4:4–9; Jh 6:23–35)

1 Ja kui sa tuled maale, mille Issand, su Jumal, annab sulle pärisosaks ja sa vallutad selle ning elad seal,

2 siis võta maa kõigest uudseviljast, mis sa saad saagiks oma maalt, mille Issand, su Jumal, sulle annab, pane korvi ja mine paika, mille Issand, su Jumal, valib oma nimele eluasemeks!

3 Ja mine preestri juurde, kes neil päevil on ametis, ja ütle temale: «Mina kuulutan täna Issandale, su Jumalale, et ma olen jõudnud sellele maale, mille Issand vandega meie vanemaile oli töötanud anda meile.»

4 Ja preester võtku su käest korv ning pangu see maha Issanda, su Jumala altari ette!

5 Ja sina tunnista ning ütle Issanda, oma Jumala ees: «Mu isa oli rändav aramealane, kes läks alla Egiptusesse ja elas seal võõrana väheste inimestega. Aga ta sai seal suureks, vägevaks ja arvurikkaks rahvaks.

6 Egiptlased aga kohtlesid meid kurjasti ja rõhusid meid ning panid meile peale raske orjuse.

7 Siis me kisendasime Issanda, oma vanemate Jumala poole, ja Issand kuulis meie häält ning nägi meie viletsust, meie vaeva ja meie häda.

8 Ja Issand viis meid Egiptusest välja vägeva käega ja väljasirutatud käsivarrega suure hirmu saatel, tunnustähedega ja imetegudega.

9 Ja ta tõi meid siia paika ning andis meile selle maa, maa, mis piima ja mett voolab.

10 Ja nüüd, vaata, ma toon selle maa uudsevilja, mille Sina, Issand, mulle oled andnud.» Ja aseta see Issanda, oma Jumala ette ning kummarda Issanda, oma Jumala ees,

11 ja tunne rõõmu kõigest heast, mida Issand, su Jumal, on andnud sulle ja su perele, sina ja leviit ja võõras, kes on su keskel!

Ja sünnib, et kui oled tulnud maale, mille ISSAND, su Jumal, seab sulle pärisosaks ja oled selle oma valdusse võtnud ning sinna paigale jäänud, siis pead võtma kõigest maa uudseviljast, mida kogud oma maalt, mille ISSAND, su Jumal, sulle annab, ja pead panema korvi ja minema paika, mille ISSAND, su Jumal, välja valib, et panna sinna elama oma nimi. Ja sa pead minema preestri juurde, kes on neil päevil, ja talle ütlema: «Ma annan sel päeval ISSANDALE, sinu Jumalale, teada, et olen tulnud sellele maale, mille ISSAND on meie isadele vandunud anda meile.» Ja preester peab võtma korvi sinu käest ja panema selle maha ISSANDA, sinu Jumala, altari ette. Ja sa pead kostma ning ütlema ISSANDA, oma Jumala palge ees: «Mu isa oli ekslev aramealane ja ta läks alla Egiptusesse ja elutses seal koos mõnede väheste ja sai seal rahvaks – suureks, vägevaks ja rohkeks. Ja egiptlased tegid meile kurja ja vaevasid meid ja panid meile peale ränga teoorjuse. Ja me kisendasime ISSANDA, oma

isade Jumala poole ja ISSAND kuulis meie häält ja nägi meie vaeva ja meie häda ja meie rõhumist. Ja ISSAND tõi meid välja Egiptusest vägeva käega ja väljasirutatud käsivarrega ja suure kartusega ja tunnustähtedega ja imedega. Ja Ta tõi meid sellesse paika ja andis meile selle piima ja mett tulvava maa. Ja nüüd, vaata, ma olen toonud uudsevilja sellelt maalt, mille oled mulle andnud, ISSAND!» Ja sa pead panema selle maha ISSANDA, oma Jumala, palge ette ning ISSANDA, oma Jumala, palge ees maani kummardama. Ja sa pead tundma rõõmu kõigest heast, mida ISSAND, su Jumal, on andnud sulle ja su kojale – sina ja leviit ja võõras, kes on su keskel!

Sissejuhatus

Heebrea keeles kannab 5. Moosese raamat nime דְּבָרִים – «Sõnad».¹ Kreeka keeles on raamatu pealkiri Δευτερονόμιον – «Teine Seadus», «Seaduse kordamine»² –, ladinapäraselt (ka mitmes teises keeles kasutatuna) *Deuteronomium*. Kreekakeelne pealkiri kajastab küllaltki tabavalt raamatu sisu, mis on esitatud Moosese suu kaudu tuleva ülevaatenägemise Jumala tegudest pärast Iisraeli väljarändamist Egiptusest kuni Töötatud Maa piirile jõudmiseni ning Jumala poolt oma rahvale antud seadustest.

Nii vanema juudi kui kristliku pärimuse järgi ongi viie Moosese raamatu autoriks suures osas Mooses ise, kes sai need Jumala ilmutusena Siinail. Moosese kõne lõpeb 33. peatükis antud õnnistusega, raamatu viimane, 34. peatükk räägib Moosese tõusmisest Nebo mäele, millelt ta enne surma saab heita pilgu Töötatud Maale, ning tema surmast ja matmisest, andes viimaks hinnangu kogu tema isikule ja tööle.

19.–20. sajandi piibliteaduses oli valdavalt esindatud seisukoht, mille kohaselt Moosese raamatud rajanevad neljal allikal, mida tuntakse nimede Jahvist, Elohist, Deuteronomist ja Preestrikoodeks all. Pikka aega paigutati neist esimese tekkimine Iisraeli kuningriigi kõrgaega (10. sajandisse eKr) ning viimane eksiiliaega või vahetult sellele järgnenud ajaperioodi. Viimastel aastakümnetel on seda jaotust revideeritud ning pakutud välja hüpotees, mille kohaselt vanimaks allikaks on pigem Deuteronomist, millele eksiiliperioodil on lisatud «eelloona» seni vanemaks peetud materjal.³

¹ Vrd 5Ms 1:1: Need on sõnad, mis Mooses rääkis kogu Iisraelile...

² Või «Ärakiri Seadusest» – vrd 5Ms 17:18: ...ta kirjutagu enesele raamatusse ärakiri sellest Seadusest..., kreeka keeles: ...γράφει ἑαυτῷ τὸ δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον...

³ Taoliste hüpoteeside ja arutelude sisuline väärtus seisneb eeskätt erinevas vastuses küsimusele, kas käsitleda iseäranis alg- ja esiisade lugusid «loomis- ja algusmüütidenä» või pigem kirjanduslikku kuube rüütatud teoloogilise (ja ajaloo- ja filosoofilise) sõnumina.

Ajaliselt paigutatakse 5. Moosese raamat sellisel juhul enamasti kas kuningas Joosija (7. sajandi teine pool eKr), Paabeli vangipõlve (6. sajandi esimene pool) või vahetult eksiilijärgsesse aega (6. sajandi teine pool).⁴

5. Moosese raamatu põhiosa moodustavad kolm Moosese kõnet (5Ms 1:1–4:40; 5:1–28:69; 29:1–30:20), millele kokkuvõttena järgnevad Moosese lahkumislaul (5Ms 32) ja õnnistus (5Ms 33). Keskseks sõnumiks on Iisraeli rahva käekäigu ja ajaloo lahutamatu seotus Jumala päästva tegutsemisega ning Tema ja Ta rahva vahelise lepinguga, kusjuures korduvalt rõhutatakse nii Jumala kui Tema kutsumise (valiku) ainulaadsust, millele tuleb vastata tingimusetu truuduse ning kõiki teisi jumalaid välistava kultusega. Just siit tuleneb ja selles seisneb ka Iisraeli rahva erilisus kõigi rahvaste hulgas.

Issand on oma rahvast valides ja kutsudes täiesti suveräänne ning lähtub üksnes omaenda heast ja armulisest tahtest. Sellest, kuidas rahvas Jumala kutsele vastab ja järgneb, sõltub, kas teda ootab õnnistus või tabavad teda mitmesugused nuhtlused ja needus.

Keelelisi märkuseid

Issand – originaalis kasutatakse siin ja järgnevates salmides Jumala nime יהוה – «JHWH», «Jahve», «Jehoova».

Annab – נתן – sõna נתן tähendab eeskätt «andma», «seadma», aga ka «määrama», «[kellegi kätte midagi] usaldama».

Pärisosaks – sõna נחלה – «omand», «pärand», «pärisosa» – tuleneb verbist נחל – «omandusse andma», «pärisosaks andma», «pärandama», ka «[kellegi vahel] jagama», «välja jagama».⁵

Ning elad – וישבת – sõna ישב tähendab «asuma», «[paigale] jääma».

Maa – אדמה – sõna אדמה – «maa», «maapind», «maamuld», ka «põllumaa» – tuleneb sõnast אדם – «punane [olema]». Sama päritolu on ka sõna אדם – «inimene», «Adam».

Kõigest uudseviljast – מראשית כל-פרי – sõna ראשית tähendab «algus», «esimene», ning tähistab ka parimat osa millestki.

Saad saagiks – תבוא – sõna בוא tähendab siin «[kokku] koguma».

⁴ On päris selge, et vähemalt lugemisega kaasnev sentiment on raamatu koostamise arvatavast ajast sõltuvalt mõnevõrra erinev, kandes kas hoiatuse-, põhjuse ja tagajärje selgituse või uue alguse lootuse ja tehtud vigadest edaspidise hoidumise manitsuse tonaalsust.

⁵ Ehk võiks tõlkida ka «liisuosa», nagu *Septuagintas* on tõlgitud sõnaga κληρος.

Valib – יִבְחַר – sõna בָּחַר tähendab «[välja] valima», aga ka «läbi katsuma», «proovima» ja sellest tulenevalt (ning väljavalimisele viitavalt) ka «heaks kiitma» ja «eelistama».

Oma nimele eluasemeks – לְשֵׁכֶן שָׂמוּ שָׁם – sõna שָׂכַן tähendab siin «paigale panema», «elama panema», «rajama», «sisse seadma». Sõna שָׁם – «nimi» – alg tähenduseks võib olla «märk», «tähis» (vrd kõlaliselt kreeka σήμα ja ladina *signum*).⁶

Mina kuulutan – הִגַּדְתִּי – sõna נָגַד tähendab «jutustama», «teada andma», «avaldama».

Vandega...oli töotanud – נִשְׁבַּע – sõna שָׁבַע tähendab «vanduma», «vandega siduma» ning võib olla seotud arvsõnaga שֶׁבַע – «seitse» –, viidates vannete ja lepingute kinnitamisele seitsme ohvriga.⁷

Meie vanemaile – לְאֲבֹתֵינוּ – sõnasõnalt: «meie isadele».

Altari – sõna מִזְבֵּחַ – «altar» – tuleneb eeskätt ohvritoomiseks tapmist tähistavast verbist זָבַח .

Ja sina tunnista – וְעִנִּיתָ – sõna עָנָה tähendab «vastama», «kostma», «jutujärge üle võtma», ka «laulma», «[kõnelemiseks/pidulikult] häält tõstma».

Rändav – אָבַד – sõna אָבַד tähendab siin «ekslema», kusjuures tegemist on taolise lootusetu ekslemisega, mis võib osutada lausa hukatuslikuks (näiteks kõrbes).⁸

Egiptusesse – מִצְרַיִם – nime מִצְרַיִם – «Egiptus» («egiptlased») – algupära pole selge, kuid kindlasti tajub heebrealane selle nime sarnasust sõnaga מִצּוֹר – «piiramine», ülekantud tähenduses «ahistus», «kitsikus», ka «häda», «viletsus».

Elas...võõrana – וַיֵּגֶר – sõna גָּוַר tähendab «[kuskil ajutiselt] viibima/asuma/peatuma».

Rahvaks – לְגוֹי – sõna גוֹי – «rahvas» – kasutatakse ka Iisraeli puhul, kuigi enamasti tähistab see teisi (s.t pagana-) rahvaid.

Aga kohtlesid meid kurjasti – וַיַּרְעוּ – sõna רָעַע tähendab siin «kurja tegema», «kahju tegema», ka «vigastama».

⁶ Üheks selle sõna võimalikuks algupäraks võib olla verb שָׁם – «[märki] panema» (vrd 1Ms 4:15). Vana Testament omistab nimedele sageli nende kandjat või kandja sünnilugu määravalt iseloomustava tähenduse ning Jumala nime austamine tähendab Jumala enda austamist.

⁷ Vrd 1Ms 21:27j.

⁸ 1739. aasta Piiblis: «olli hukkas»; 1968. aasta piiblitõlkes: «ümberhulkuja». 1997. aasta redaktsiooni «rändav» on selgelt ebaõnnestunud.

Ja rõhusid meid – וַיַּעֲנוּנוּ – sõna עָנָה tähendab siin «alandama», «vaevama», «rõhuma», «kuritarvitama».

Raske – קָשָׁה – sõna קָשָׁה tähendab «kõva», «ränk», ülekantult ka «halastamatu», «julm», «jonnakas», «kangekaelne», «jultunud».

Orjuse – sõna עֲבָדָה tuleneb verbist עָבַד – «[kellegi heaks] töötama», «teenima» – ning tähendab «töö», «teenistus», «töökohustus», «teoorjus».⁹

Siis me kisendasime – וַנִּצְעַק – sõna קָעַק tähendab eeskätt «[valjusti abi järele] kisendama».

Ja...kuulis – וַיִּשְׁמַע – sõna שָׁמַע tähendab «kuulma», «kuulama», «tähele panema», «[palvet] kuulda võtma», ka «kuuletuma».

Ning nägi – וַיִּרְאֶה – sõna רָאָה tähendab «nägema», «jälgima», «ära tundma», «mõistma».

Meie viletsust – אֶת־עֲנִינֵנוּ – sõna עָנָה tuleneb verbist עָנָה – «alandama», «vaevama», «rõhuma», «kuritarvitama» – ning tähistab kannatust, vaeva, häda, piina, vaesust, viletsust.

Meie vaeva – וְאֶת־עֲמָלֵנוּ – sõna עָמַל tähendab «vaev», «häda», «õnnetus».

Ja meie häda – וְאֶת־לְחֻצְנוּ – sõna לָחַץ tuleneb verbist לָחַץ – «rõhuma», «pigistama», «muljuma» –, tähistades niisiis rõhumist, ahistust, rõhutust, muserdust, meeleheidet.

Ja...viis meid välja – וַיּוֹצֵאֵנוּ – sõna יָצָא tähendab siin «välja tooma», «välja juhtima», ka «päästma».

Vägeva – וְזִקָּה – sõna זָקַח – «vägev», «võimas», «tugev», «karm», «kindel» – tuleneb verbist זָקַח – «tugev olema», «kindel olema», «[kõvasti] kokku siduma», «[kindlalt] koos hoidma».

Suure hirmu saatel – וּבְמִרְאָה גְּדוֹלָה – sõna מוֹרָא tuleneb verbist יָרָא – «kartma», «austama» – ja tähendab «hirm», «kartus», «aukartus».

Tunnustähtedega – וּבְאֵתוֹת – sõna אֵוֹת tähendab «märk», «märguanne», «tähis», «meeldetuletus», «tõendusmärk», «oomen».

Ja imetegudega – וּבְמִפְתִּיִם – sõna מוֹפֵת tähendab «ime», «imeasi», «imetäht», «märk», «tunnustäht».

Mis...voolab – וַיִּזַּב – sõna זָבַח tähendab «voolama», «tulvama».

⁹ 1739. aasta Piiblis: «teggō».

Ning kummarda – וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ – sõna שָׁחָה tähistab sügavalt, lausa maani kummardamist, mis väljendab nii austust ja teenimisvalmidust kui ka enesealandust.

Ja tunne rõõmu – וְשִׂמְחָה – sõna שָׂחָה tähendab «rõõmustama», «heameelt tundma».

Ja...perele – וּלְבֵיתָהּ – sõna בֵּית tähendab «maja», «koda», ka «majapidamine», «kodakondsed».

Sisuline analüüs

Viiendat Moosese raamatut võib nimetada Moosese vaimseks testamendiks, mis koosneb kolmest Iisraeli rahvale suunatud kõnest. Suur jumalamees tuletab Iisraelile meelde Issanda suuri tegusid alates Egiptuse orjapõlvest lahkumisest kuni Tõotatud Maa piirile jõudmiseni, ning annab enne surma viimased korraldused, mis on kokkuvõetavad manitsusena elada ustavalt Jumala lepingule, Tema sõna kuulates ja Teda armastades: «Te olete näinud kõike, mida Issand tegi teie silme ees Egiptusemaal vaaraole ja kõigile ta sulastele ja kogu ta maale, neid suuri katsumusi, mida sa nägid oma silmaga, neid suuri tunnustähti ja imetegusid. Mina juhtisin teid nelikümmend aastat kõrbes: teil ei kulunud riided seljas ega kulunud sul sandaal jalas. Seepärast pidage selle Seaduse sõnu ja tehke nende järgi, et teil oleks kordaminek kõiges, mida te teete!» (5Ms 29:1j.4.8)

Viienda Moosese raamatu kahekümne kuues peatükk võtab kokku Moosese kõne teise osa, mis algab viienda peatükiga: «Ja Mooses kutsus kokku kogu Iisraeli ning ütles neile: «Kuule, Iisrael, seadlusi ja määrusi, millest ma täna teie kuuldes räägin, ja õppige neid ja olge hoolsad neid täitma!»» (5Ms 5:1) Kahekümne kuues peatükk jaguneb kolmeks: kõigepealt annab Mooses rahvale korralduse uudsevilja ohverdamise kohta (5Ms 26:1–11), seejärel kõneleb ta kümnise toomisest ja sellega kaasnevast kohustusest hoolitseda abivajajate eest (5Ms 26:12–15) ning viimaks võtab kõik seniöeldu kokku manitsusega kuulata alati Issanda sõna, käia kõigiti Tema teedel ning pidada Tema määrusi, käsked ja seadlusi (5Ms 26:16–19). Järgmises peatükis annab Mooses rahvale korralduse püstitada Jordanist üle minemise päeval suured kivid ja altar meeldetuletusena Jumala Seadusest.

Uudsevilja ohverdamine, mille Issand Iisraelile kohustuseks seab, ei ole mitte paganlikule kultusele sarnanev viljakusriitus, vaid meeldetuletus kõigest sellest, mida Jumal on oma rahva heaks teinud. Nagu vili, mis tuuakse Jumala pühamusse, on Jumala enda and, nii kuulub Jumalale ka maa, millest see vili võrsus. Iisraeli rahva jaoks on see maa mitte omand, vaid «pärisosa», s.t mitte midagi välja teenitut ega oma jõu varal omandatut, vaid pärandiks saadu, liisuosa, Jumala armukingitus. On tõenäoline, et uudsevilja ohverdamise kohustus ei ole mõeldud mitte ühekordse aktsioonina Tõotatud Maale jõudmisel, vaid iga-aastase toiminguga ja meeldetuletusena kas varajase lõikuse või aasta lõpul vilja kokkupanemise ajal (2Ms 23:16).

Paigaks, kus uudseviljaohver tuleb tuua, on koht, kuhu Jumal paneb elama oma nime, s.t Tema pühamu, Tema ligiolu paik. Sinna tuleb viia korv uudseviljaga, seal tuleb see anda parajasti ametis oleva preestri kätte ning preester peab selle kogu jumalarahva esindajana ohverdama Issandale. Vastavalt Jumala seadmisele on tegemist üheainsa kohaga, mille Issand «valib kõigilt suguharudelt, et sinna panna oma nime» (5Ms 12:5). Põhjus, miks Jumalale tohib ohvreid tuua vaid ühes paigas, on selles, et vastasel juhul ähvardaks Iisraeli oht langeda samasugusesse ebajumalateenistusse, nagu oli omene paganarahvastele: «Hävitage sootuks kõik need paigad, kus rahvad, keda te välja tõrjute, on teeninud oma jumalaid kõrgeil mägedel ja küngastel ning iga halja puu all! Kiskuge maha nende altarid, purustage nende sambad, põletage tules nende viljakustulbad ja raiuge maha nende jumalate nikerdatud kujud ning kaotage nende nimed neist paigust! Issandale, oma Jumalale, te ei tohi teha nõnda nagu nemad.» (5Ms 12:2–4)

See, kes uudsevilja toob, peab preestri ees seistes Issandale avalikult teada andma, et ta on jõudnud maale, mille Jumal oli töötanud tema isadele. Tegemist ei ole mitte Jumala teavitamisega oma päralejõudmisest, vaid teadliku tunnistusega, et maa, mille vilja Iisraeli rahvas tohib koguda, on Jumala kingitus, ning kinnitusega, et seda tõsiasi peetakse vankumatult meeles. Seepärast on loomulik, et kohe lisandub tagasivaatena Iisraeli minevikku ja lunastuslukku teinegi tunnistus, mis algab omaenda väiksuse ja viletsuse kirjeldamisega ning lõpeb Jumala suurte tegude ülistamisega: «Mu isa oli rändav aramealane, kes läks alla Egiptusesse ja elas seal võõrana väheste inimestega. [...] Ja Issand viis meid Egiptusest välja vägeva käega ja väljasirutatud käsivarrega suure hirmu saatel, tunnustähtedega ja imetegudega.» (5Ms 26:5.8)

Rändava või õigemini eksleva, lootuseta ja sihita ümber hulkuva, lausa hukule määratud aramealasena iseloomustatakse siin kas Aabrahami või Jaakobit, tõenäoliselt viimast. Jaakob pidi põgenema oma äia Laabani eest ning sattus hiljem näljahäda tõttu koos oma poegade ja nende peredega Egiptusesse, kus tema käsi käis alguses hästi, ent hiljem väga kehvasti. Siiski olid viimselt ka suurimad katsumused tänu Jumala päästvale abile ja hoolitsusele (ning hoolimata rahva sagedasest tänamatuses ja pea lakkamatust nurisemisest) Iisraelile mitte needuseks, vaid õnnistuseks.

Egiptusesse asudes koosnes Iisrael seitsmekümnest¹⁰ hingest (1Ms 46:26j), Egiptusest lahkudes oli neid «ligi kuussada tuhat jalameest, peale väetite laste» (2Ms 12:37). Nii sai Iisrael, kes elas Egiptuses alguses «võõrana väheste inimestega», seal tõepoolest «suureks, vägevaks ja arvurikkaks rahvaks» (5Ms 26:5) – kõigist katsumustest ja viimaks isegi vaenust ja otsesest tagakiusamisest hoolimata, Jumala armu ja väe varal.

Egiptlased panid Iisraeli peale ränga teoorjuse, tegid temast sõna otseses mõttes orjarahva – Jumal aga ei unustanud oma rahvast, vaid kuulis tema kisendamist, nägi

¹⁰ Ap 7:14 järgib *Septuagintat*, kus seisab ἐβδομήκοντα πέντε – «seitsekümmend viis».

tema vaeva, häda, viletsust ja rõhumist ning tõi ta välja, lunastas ta orjapõlvest – oma «vägeva käega ja väljasirutatud käsivarrega suure hirmu saatel, tunnustähtedega ja imetegudega» (5Ms 26:8). See on Jumala toimimisviis läbi kõigi aegade: Tema vägi saab täielikuks nõtruses ning seal, kus «ülekohus võtab võimust» ja «jahtub paljude armastus» (Mt 24:12), tuleb eriti kirkalt esile Jumala headuse ja armastuse päästev vägi.

Kui Jaakob oli tulnud Egiptusesse, siis oli ta pea surmale määratuna rännanud välja näljahäda käes vaevlevalt Kaananimaalt – nüüd on Jumal tema järeltulijad sellele isadele töötatud maale tagasi juhtinud, aga see ei ole enam mitte nälgiv maa, vaid maa mis voolab või lausa tulvab (vt vastavat keelelist märkust) piima ja mett, s.t parimat, mida inimese hing oskab ihaldada. Jumala olemusse kuulub ülevoolav heldus, piiritu suuremeelsus, ning Ta kingib isegi vääritle ja tänamatule rohkem, kui too oskab tahta – rääkimata sellest, mida keegi suudaks ära teenida. Jumal laseb «oma päikest tõusta kurjade ja heade üle ning vihma sadada õigete ja ülekohtuste peale» (Mt 5:45).

Ohvriannid, mis Jumala ette tuuakse, ei kõnele mitte tooja suuremeelsusest ega tublidusest, vaid Jumala headusest ja armust: «Ja nüüd, vaata, ma toon selle maa uudsevilja, mille Sina, Issand, mulle oled andnud.» (5Ms 26:10) Nii vilid kui maa, millest see on võrsunud, on Jumala kingitus ning kinnitus sellest, et Ta on oma töötused täitnud. Jumalal ei ole inimeste käest vaja mitte midagi, sest kõik kuulub niikuinii Talle – see, mida Ta oma rahvalt ootab, on, et see tooks «Jumalale ohvriks tänu» ning tasuks «Kõigekõrgemale oma töötused» (Ps 50:14).

Tänulikkus, mida Jumala rahvas oma Issandale võlgneb, ei saa väljenduda aga üksnes ohvriandide toomises, vaid viimasest veelgi olulisem on hoolitsemine oma ligimese eest, kusjuures ligimeste hulka ei kuulu mitte üksnes omad, vaid ka võõrad, kellega koos Iisraeli lapsed on kutsutud Jumala heade andide üle rõõmustama: «Tunne rõõmu kõigest heast, mida Issand, su Jumal, on andnud sulle ja su perele, sina ja leviit ja võõras, kes on su keskel!» (5Ms 26:11)

Kahtlemata on ka Jumala rituaalne austamine ja kummardamine enesestmõistetav ning kuulub Iisraeli ja Jumala vahelise lepingu juurde, ent kui see piirduks pelgalt välise kultusega, oleks see väärtusetu, kuna Jumal ootab oma rahvalt palju enam: «Sa oled täna lasknud Issandat öelda, et Ta tahab olla sulle Jumalaks, et sul tuleb käia Tema teedel ja pidada tema määrusi, käsked ja seadlusi ja kuulata Tema häält. Ja Issand on täna lasknud sind öelda, et sa tahad olla Temale omandrahvaks, nõnda nagu Ta sulle on rääkinud, ja et sa tahad pidada kõiki Tema käsked.» (5Ms 26:17j)

Seegi, et uudsevilja ohverdama, kümnist tooma ning Jumala heade andide üle rõõmustama kutsudes nimetatakse eraldi leviite ja võõraid, samuti vaeslapse ja lesknaisi, s.t neid, kellel ei ole endal midagi ja kes sõltuvad teiste hoolitsusest, on selge meeldetuletus, et kõik hea, mis Iisraelile osaks saab, on Jumala armukingitus, Tema töötuste ja õnnistuse vilid (5Ms 26:12–15).

Jutluseks

EELK jumalateenistuste käsiraamat ütleb Lõikustänupüha kohta: «Lõikustänupüha on sügisene palvapäev, mil tänatakse Jumalat töö õnnistamise ja lõikuse andide eest.»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (5Ms 26:1–11) Iisraeli rahvale antud manitsus tuua Töötatud Maale jõudes Jumalale ohver kõigest uudseviljast tänuna ja tunnistusena sellest, et kõik hea, mille osaliseks on saanud, on Jumala armuand.

Kolmanda lugemisaasta Epistliks on kas Heebrea kirja manitsus viia «Jeesuse kaudu alati Jumalale kiitusohvrit, see tähendab Tema nime tunnistajate huulte vilja» (Hb 13:15–16), või apostel Pauluse üleskutse Filippi kogudusele (Fl 4:4–9) olla alati rõõmsad Issanda ligiolus ning tuua Talle tänu kõige eest.

Kolmanda lugemisaasta Evangeelium (Jh 6:23–35) juhib tähelepanu sellele, et maisest, s.t paratamatult hävivast või kaduvast roast mõõdetamatult olulisem on otsida (ja kahtlemata ka leida) jäävat rooga, milleks ei ole miski muu kui osadus Jeesuse Kristuse, Jumala inimeseks saanud Pojaga, Temasse uskumine ning Temas teostunud lunastusest osasaamine ka reaalse, silmaga nähtavate ja käega katsutavate armuvahendite kaudu.¹¹

Lõikustänupüha viib mõtted eelkõige maistele andidele, igapäevasele leivale, mis on samasugune Jumala kingitus ja armuand, nagu oli Töötatud Maa ja sellelt kogutud saak, mille uudsevilja Iisrael pidi tänutäheks Jumalale ohverdama. Iseäranis Vana Testamendi lugemise põhirõhk ongi tänulikkusel ning selle lakkamatul teadvustamisel, et Iisrael pole saavutanud mitte midagi omaenda jõust ega teenete varal, vaid kõik, mis tal on, on talle andnud – talle pärandiks, liisuosaks määratud – Tema helde ja armuline Jumal.

Kuna Vana Testamendi lugemises tuleb esile ka lunastuslugu – Iisraeli rändamine Egiptusesse, seal orjarahva staatusesse sattumine ning viimaks pääsemine ja Töötatud Maale jõudmine –, annab see võimaluse kõnelda kogu inimkonna languse ja lunastuse loost, Uuest Lepingust Jeesuses Kristuses ning sellest, millist tänu me võlgname Jumalale Tema päästva armu eest ja milleks see tänu meid kohustab. Iisraeli uudseviljaohvrid ega kümnis poleks olnud mitte midagi väärt, kui nendega poleks kaasnenud hoolitsemine iseäranis nende eest, kellel ei olnud midagi – lesknaiste ja

¹¹ Vrd 1Jh 1:1–3: «Mis algusest peale on olnud, mida me oleme kuulnud, mida me oleme oma silmaga näinud, mida me oleme vaadelnud ja mida meie käed on katsunud – seda me kuulutame Elu Sõnast. Jah, Elu on saanud avalikuks, ja me oleme näinud ja me tunnistame ja kuulutame teile igavest elu, mis oli Isa juures ja on saanud meile avalikuks. Mida me oleme näinud ja kuulnud, seda me kuulutame ka teile, et teilgi oleks osadus meiega.»

vaeslaste, võõraste ja ka leviitide eest. Nii ei saa kristlasedki tänada Jumalat üksnes «sõnaga ja keelega», vaid peavad seda tegema «teoga ja tõega» (1Jh 3:18). Seda rõhutab selgelt ka esimene kahest Epistlist: «Ärge unustage teha head ja pidada osadust, sest sellistest ohvritest on Jumalal hea meel!» (Hb 13:16)

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Kui Iisraeli rahvas oli lõpetamas oma rännakut Töötatud Maa poole, tuletas Mooses talle meelde kõike, mis oli alates Egiptusest lahkumisest sündinud ning mida Jumal oli oma rahva heaks teinud ja millist vastust Ta oma rahvalt ootas. Nii pääsemine Egiptuse orjapõlvest kui maa, kuhu Iisrael oli peagi asumis – maa, mis voolas piima ja mett –, olid Jumala armukingitus. Iisrael ei olnud seda ära teeninud ega oma jõu varal kätte võitnud, vaid võis selle üksnes tänuliku meelega vastu võtta kui talle osaks langenud päranduse, liisuoja. Ka ohvrid, mida Jumal oma rahvalt ootas, ning kümnis, mida inimesed pidid tooma, olid eeskätt meeldetuletus sellest, et kõik, mis Iisraelil on, võlgneb ta oma Issandale.
2. Jumalale õigel viisil tänu toomise juurde kuulub ühelt poolt oma tänuvõla selge teadvustamine ja tunnistamine ühes Jumala kummardamisega ja Tema suurte tegude ülistamisega ning teiselt poolt Jumala heade andide jagamine nendega, kes vajavad abi ja hoolitsust, eeskätt võõraste, lesknaiste ja orbudega, aga Iisraeli kontekstis ka leviitidega, kellel puudus pärisosa teiste Iisraeli suguharude hulgas. Ei ole võimalik olla tõeliselt tänulik sulle osaks saanud hea eest, kui sa ei ole valmis tegema ise head neile, kes seda vajavad. Kingiks saadud hüvede abivajajatega jagamisest keeldumine kujutab endast tänamatust, ning kui sellega kaasneb Jumalale pelgalt väliste ohvrite toomine, siis ka ränka jumalateotust.¹² Jumalal on hea meel ohvritest, mille osaks on hea tegemine ja osaduse pidamine (vrd Hb 13:16).
3. Jumal on täitnud ülevoolavalt kõik oma töötused: Ta tõi Iisraeli rahva välja Egiptuse orjapõlvest ning juhtis ta läbi kõrbekatumuste Töötatud Maale, mis voolab piima ja vett. Jumal on täitnud ka selle töötuse, mille Ta andis inimkonnale kohe pärast pattulangust, kui Ta ütles inimese hukatusse meelitanud maale: «Ma tõstan vihavaenu sinu ja naise vahele, sinu seemne ja tema seemne vahele, kes purustab su pea, aga kelle kanda sa salvad.» (1Ms 3:15) Jumala ainusündinud Poeg on tulnud alla taevast, et anda maailmale elu (Jh 6:33) – Ta on seda teinud iseennast ohvriks tuues, meie eest kannatades ja ristil surres. See, et meile kõigile on Temas kingitud igavese elu lootus, ei ole mitte meie teene, vaid Jumala arm, millest saavad osa kõik, kes usuvad Jeesusesse Kristusesse ning võtavad Ta vastu kui tõelise Eluleiva, «uudsevilja magamaläinutest» (1Kr 15:20), kelles meie omakorda oleme «otsekui uudsevili Tema loodute seas» (Jk 1:18). Ka meie oleme kutsutud meile osaks saanud Jumala ande oma ligimestega heldelt jagama – pidades meeles, et suurim neist andidest on rõõmusõnum Jeesusest Kristusest, maailma Õnnistegijast.

¹² Vt Js 1:10–17